

VEREENIGING VAN NED. TANDARTSEN

ALGEMEENE VERGADERING 3 DEC. 1922 TE UTRECHT.

Discussie voordracht Boelaars.

De Voorzitter: Wie van de aanwezigen wenscht iets te vragen of op te merken naar aanleiding van de voordracht van collega Boelaars?

De heer Meihuizen: Mijnheer de Voorzitter. Ik heb alle waardeering voor de wijze, waarop collega Boelaars deze amalgaam inlays vervaardigt, maar ik kan toch niet inzien, dat zij buitengewone voordeelen zouden hebben boven gegoten inlays van onedel metaal, bijv. acolyte. Amalgaam zal toch altijd broos en breekbaar blijven en daarom meen ik dat een inlay van acolyte of ander onedel metaal even gemakkelijk, sterker en niet duurder is en in dergelijke gevallen van dienst kan zijn.

De heer Boelaars: Ik heb in het begin van mijn voordracht gezegd, ik beschouw een inlay als de meest geschikte methode om een sterk carieuse kies te behandelen, maar dit is een bezuinigingsmethode. Of wij een inlay maken van goud of van onedel metaal, de arbeid blijft gelijk, en is veel grooter dan in dit geval. Een amalgaam inlay hebt u in een paar minuten klaar, daar hebt u gauw handigheid in. Men kan het niet in eenzelfde zitting doen, maar wanneer u na cauterisatie de caviteit prepareert kunt u direct afdruk nemen. Deze methode bespaart dus tijd in de werkkamer, de patiënt blijft maar heel kort bij ons.

De heer J. Sanders Ez.: Ook ik heb alle waardeering speciaal voor de mooie vulling die ik op het oogenblik in mijn handen heb. Vroeger heb ik ook wel amalgaam inlays gemaakt. Ik herinner mij, dat dit denkbeeld mij indertijd aan de hand werd gedaan door collega Kayser, uit Apeldoorn. In dien tijd waren acolyte en dergelijke materialen nog niet in den handel, maar nu ben ik het volkomen eens met collega Meihuizen. Ik zou nog een stap verder willen gaan. Ik geloof dat deze methode het tegendeel van bezuiniging op den tijd is, maar bovendien, dat de nauwkeurigheid van de vulling hierbij wel eenigszins zal lijden. In het algemeen ben ik een sterk voorstander van de directe afdruckmethode. Elk tusschenstation vermindert de nauwkeurigheid eenigszins. Alleen het feit dus, dat men in-

direct afdruk neemt moet tengevolge hebben, dat in vele gevallen de nauwkeurigheid vermindert, ook al ben ik het volkomen eens met collega Boelaars, dat de Kerr afdrukmasa heel goed is. Voor het geval ik door de eene of andere omstandigheid gedwongen wordt volgens de indirecte methode te werken ga ik het opgebouwde wasmodel (amalgzaam inlays komen in mijn praktijk niet meer in aanmerking) toch nog eens in den mond naprobeeren en bijwerken. Als u dat doet zult u zien, dat er altijd nog wel iets aan hapert.

De heer Boelaars: Dat geef ik u volkomen toe. Ik pas die methode van afdruk nemen dan ook speciaal toe in die gevallen waarin er tegenwerking is van de zijde van den patiënt, willekeurig of onwillekeurig. Jongens van 11 of 12 jaar kunnen wel eens zoo bewegelijk zijn, dat het onmogelijk is een directen afdruk te maken in den mond. Ik doe dit speciaal ook bij kinderen.

De heer Willemsse: Mijnheer de Voorzitter! Ik sta niet zoo pessimistisch tegenover het nemen van indirecte afdrukken als collega Sanders, wat wel hieruit blijkt, dat ik in mijn praktijk bijna nooit anders dan indirect mijn afdrukken neem. Ik geloof graag dat collega Sanders met zijn grootere handigheid het beter zal doen dan ik, maar ik weet van mij zelf, dat ik een inlay beter kan afleveren als ik indirect afdruk neem, dan bij directen afdruk.

Dan wil ik een klein lepeltje aanbevelen, dat ik heb zien gebruiken door prof. Weiser, in Weenen. Het is heel eenvoudig, het bestaat uit een vlak plaatje waaraan een verticaal plaatje gesoldeerd is. Boven op het eerste plaatje is een klein ringetje. Het verticale plaatje dient om altijd approximaal gesteld te worden tusschen den tand waarvan afdruk genomen moet worden en den buurtand, dus speciaal bij approximale caviteiten. Het groote voordeel is dat de rand, die vaak onder het tandvleesch zit, scherp te voorschijn komt, maar speciaal, dat men bij het uitnemen van den afdruk niet gehinderd wordt door een overhangende contour van den buurtand. Wanneer nu, wat vaak voorkomt, de inlay mesiaal en approximaal is, dan nemen wij twee approximale plaatjes die de lengte van den tand moet hebben. Men gebruikt Kerr afdrukmasa, die er flink in gedrukt wordt, zoodat men met den duim op de bovenkant van het plaatje kan drukken. Over het algemeen krijg ik op die manier zoo nauwkeurige afdrukken, dat ik tevreden ben bij het inzetten.

De heer Buismann: Mijnheer de Voorzitter! Met zeer veel belangstelling heb ik deze voordracht gehoord, en nu ik het resultaat heb kunnen bewonderen voel ik er ook wel iets voor. Ik geloof wel, dat op deze wijze goede vullingen gemaakt kunnen worden. Mijn ecnig bezwaar blijft echter, waar de heer Boelaars heeft gezegd dat om financieele redenen moet worden overgegaan tot een methode, die tijd bespaart, deze methode uit dat oogpunt feitelijk nog te omslachtig is. Ik heb in mijn praktijk ook wel gevallen waarin ik mij noodgedwongen tot goedkoope restauratie moet bepalen. Daarvoor

heb ik ook amalgaam gebruikt, maar gewoonlijk kon ik heel goed slagen door een stift te plaatsen in het kanaal en daaromheen de vulling op te bouwen. Ik geloof, dat op die manier nog meer tijd wordt bespaard. Wanneer de heer Boelaars dat ook mocht hebben geprobeerd en minder gunstige resultaten mocht hebben verkregen, dan zou ik dat gaarne vernemen.

De heer Boelaars: Ik doe dat ook heel veel, als het goed gaat, d w. z. als de patiënten zich behoorlijk laten behandelen, en dat zijn wel de meesten, maar er zijn toch ook velen die het niet doen. Een groote amalgaamvulling in den mond op te bouwen bij lastige patiënten is heel moeilijk en kost heel veel tijd.

De Voorzitter: Ik geloof, dat wij thans de discussie wel kunnen sluiten. Wij hebben voornamelijk dit er uit geleerd, dat deze methode het best kan worden toegepast waar wij te doen hebben niet groote contouren en dan in die gevallen, waarin wij door moeilijkheden van de zijde van den patiënt die contouren lastig kunnen aanbrengen op de wijze zooals wij dat gewoon zijn. Wij zijn dus collega Boelaars, die ons deze methode aan de hand gedaan heeft, daarvoor dankbaar. Misschien zijn er velen onder ons die zich opgewekt zullen gevoelen om die werkwijze ook in hun praktijk toe te passen en misschien zullen zij over eenigen tijd daarmede even tevreden zijn als de geachte inleider. Ik breng den heer Boelaars hartelijk dank voor zijn lezing. (Applaus.)

Discussie voordracht Buisman.

De Voorzitter: Wie van de aanwezigen verlangt naar aanleiding van de voordracht van collega Buisman het woord?

De heer Boelaars: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou willen vragen, of de spreker voor het opvullen van de interdentale ruimten vooral bij boventanden gebruikt die rose porceleinen driehoekjes, die in verschillende afmetingen in den handel zijn?

De heer Buisman: Die heb ik nooit gebruikt, maar wel het sincesin dat indertijd door de Trey in den handel werd gebracht. De resultaten waren echter zoo teleurstellend, dat ik weer mijn toevlucht heb genomen tot witte of rose caoutchouc.

De Voorzitter: In verband met de vraag van collega Boelaars zou ik willen vragen, of er collega's zijn die die driehoekjes wel gebruikt hebben en die er succes mede hebben gehad.

De heer Boelaars: Ik heb ze wel gebruikt, maar het hangt er vanaf of het accuraat gedaan wordt. Dat moet met fijne steentjes ingeslepen worden en dat is een vreeselijk werk.

De Voorzitter: Maar is het dan mooi? De rubber ziet u er toch altijd door. Zijn er misschien andere leden die een methode toepassen, waardoor de rubber zoo veel mogelijk uit het gezicht komt, want daarop komt het neer, als ik de bedoeling van den heer Euisman tenminste goed begrepen heb. Hij heeft willen betoogen, dat wij van bepaalde tandvormen in verband met het gelaatstype niet voldoende gebruik kunnen maken, juist omdat wij zoo veel van de interdentalen ruimte moeten maskeeren, want, houden wij ons aan die vormen, dan komt er te veel rubber te zien. Om de rubber zoo veel mogelijk weg te werken moeten wij aan de tanden een anderen vorm geven, waarbij de interdentalen ruimte zoo klein mogelijk wordt. Mij dunkt, wij zullen er ten slotte toe moeten overgaan, dat door middel van porcelein in orde te brengen. Ik ben in die richting al eenigen tijd werkzaam, en het was zelfs mijn plan geweest in deze vergadering met een demonstratie daarvan te komen. Maar, in de eerste plaats vind ik het vervelend altijd zelf voor den dag te komen en bovendien ben ik nog niet zoo ver dat ik mag spreken van een schitterend resultaat. Te gelegener tijd hoop ik u nog wel eens iets te laten zien op dit gebied, toevallig sluit dit nu aan bij de voordracht van collega Buisman. Mij dunkt wij kunnen met rose porcelein tandvleesch wel succes verkrijgen. Een eenvoudige methode is, direct in het mesmanniet, waarin ik mijn porceleinvullingen bak, een stuk of zes fronttanden tegelijk op te stellen en de rose porcelein daar tusschen in te brengen. De geheele vraag is of bij de stopping, wanneer een groote persing plaats vindt, niet de geheele zaak zal springen.

De heer Van Hasselt: Ze zijn toch in den handel?

De Voorzitter: Ja, die driehoekjes, maar die worden met rubber opgezet, dan perst die rubber er tusschen door en dat geeft streepjes. Het is buitengewoon moeilijk om dat zoo te doen dat er niets van te zien komt. Men kan ze ook aan den achterkant met cement opzetten en dan rubber toevoegen, maar het blijft altijd een heel moeilijk werk.

De heer Becker: Mijnheer de Voorzitter! Zou een van de collega's ook een verklaring kunnen geven, waarom bloktanden zoo weinig meer gebruikt worden? Wanneer ik die in mijn praktijk gezien heb, waren zij altijd van oudere collega's. Daarbij heeft men niet het bezwaar van de interdentalen papil. Is het bezwaar dat ze zoo bewerkelijk zijn, of zijn er andere bezwaren?

De Voorzitter: Ik kan daarop wel een antwoord geven. Ik zelf heb buitengewoon veel met bloktanden gewerkt en ik werk er nog zeer veel mede, maar het is buitengewoon moeilijk bloktanden te krijgen. Het is heel gemakkelijk er mede te werken, maar de tandartsen moeten er bij de dental depots op aandringen dat zij een grootere collectie daarvan nemen. Ik moet ze bijna altijd uit Londen

laten komen. Gisteren of eergisteren heb ik de collectie kunnen krijgen van de firma Hermes, een Duitsch depot dat zich in Den Haag gevestigd heeft en dat een collectie van 1000 tanden heeft. Ik heb die collectie gevraagd, en het depot heeft die ook dadelijk gestuurd, maar er waren niet meer dan 200 bij die ik kon gebruiken. De rest was zoo slecht van kleur en van vorm, het tandvleesch was ook zoo leelijk (het leek absoluut niet op tandvleesch) dat er niets bruikbaar bij was. Tholen heeft ook zoo goed als niets, Ash and Sons heeft ook bijna niets. Men moet die tanden uit Londen laten komen, dat gaat tegenwoordig per vliegpost heel vlug (een dag of twee dagen duurt het) maar ook in Londen heeft men heel weinig. Dat heeft mij altijd verwonderd en ik zou wel eens willen weten van collega's, die in Amerika geweest zijn, of daar de collecties misschien grooter zijn en of er ook mede gewerkt wordt.

Mejuffrouw Dullemond: In Amerika heb ik geen bloktanden gezien.

De heer Griffijn: Ik heb ze alleen in Engeland gezien! Het groote bezwaar is, dat ze zoo ontzettend bijgeslepen moeten worden, maar ik geloof wel dat men daarin op den duur handigheid krijgt.

De Voorzitter: Dat is niet zoo lastig, het valt verbazend mede. Ze zijn niet alle gelijk gebogen, er zijn verschllende vormen, en als u een groote collectie hebt, en u kunt uitkiezen welke tanden u voor een bepaald geval noodig hebt dan is dat opslipen heel eenvoudig. Maar wij moeten dikwijls bloktanden opslipen die voor een bepaald geval niet geschikt zijn, en dan wordt het wel moeilijk.

Mej. Dullemond: Ik heb wel gezien, dat gekleurd porcelein tandvleesch aangebracht werd. Dan werd vaak synthetic cement gebruikt en dan bijv. bij gouden platen die over het tandvleesch heen gingen werd er iets gebezigd waardoor het altijd vochtig moest blijven, prothesin. Ik heb eens een geval gezien, waarvan ik wist dat er kunstmatig tandvleesch aan de plaat zat, en toch dacht ik op het eerste gezicht dat de tanden waren opgeslepen.

De Voorzitter: Zijn er collega's, die ervaring hebben van prothesin?

De heer Buisman: Een bezwaar is wel dat wanneer de prothese gerepareerd moet worden de geheele vorm van het prothesin waardeels is, die moet opnieuw gemaakt worden.

De heer J. Sanders Ez.: Mijnheer de Voorzitter! Misschien mag ik een vraag doen die met het onderwerp van de voordracht slechts in indirect verband staat. Kan iemand wellicht verklaren, waarom

in de tegenwoordige kunsttanden al die overlangsche groefjes gemaakt worden, die zoo vreeselijk hinderlijk zijn en die zoo gauw vuil worden? Vroeger had men die niet. Ik heb al enkele patiënten in mijn praktijk, die het al weten en die vragen, als een kunsttand bij gemaakt moet worden in de prothese: geeft u mij alstublieft niet zoo'n tand met die groefjes. In de praktijk schijnt het heel moeilijk te wezen die groefjes schoon te houden. Weet de heer Buisman daar misschien iets van?

De heer Buisman: Dat onderwerp heeft mij indertijd ook geïnteresseerd en ik heb die zaak eens besproken met een scheikundig ingenieur. Die heeft toen de quaestie van afzetting van neerslagen in het algemeen besproken, die naar hij beweerde, berust op een oppervlakte spanning, die ontstaat bij contact tusschen een vloeistof en den een of anderen scheidingswand. Nu kan men zich het geval aldus verklaren, dat in het speeksel bepaalde kleurstoffen aanwezig zijn, die op de kunsttanden wel en op de eigen tanden niet neerslaan, doordat een belangrijk verschil in oppervlakte spanning bestaat tusschen de kunsttanden en het speeksel eenerzijds en tusschen de natuurlijke tanden en het speeksel anderzijds. Nu zie ik ook telkens, dat de fabrikaten van de Trey het wel doen en andere fabrikaten niet of in veel geringere mate. De verklaring kan dan misschien daarin zitten dat er een verschil is in de oppervlakte spanningen van die fabrikaten. Het eenige wat er aan te doen is, is dat de patiënt zijn tanden nog ijveriger poetst, met eenig schurend mengsel, desnoods met de nieuwe pasta of met puimsteen. Er moet veel zorg aan besteed worden, anders krijgt men een leelijk uiterlijk aanzien.

De heer Backer Dirks: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat wij in het algemeen, wat kunsttanden aangaat, in de laatste tientallen jaren niet zijn vooruitgegaan. Wanneer men een bijzonder geval heeft, bijv. een jonge patiënt, die karakteristieke tanden heeft, en men zoekt daar een paar mooie tanden bij, dan kan men die bijna bij niemand anders vinden dan bij een paar oude collega's, die nog Poulson tanden hebben of oude White tanden. Daar vindt men nog wel mooie onder.

Van het aanslaan van solila tanden zal mijn naamgenoot, de heer Bakker, meer weten dan ik. Ik meen dat het een quaestie is van het bakken. Ik heb wel eens gehoord dat de onedele stiften die er in staan niet de temperatuur kunnen verdragen die noodig zou zijn, om het porcelein voldoende hoog vloeibaar te maken. De aanslag zou dan vermoedelijk ontstaan doordat het porcelein eenigszins poreus blijft. Maar in het algemeen ziet men onder de tegenwoordige platinatanden ook al geen mooie tanden. Sedert Poulson en White geen tanden meer maken ben ik bij Ash, maar die bevallen mij ook al niet. Zij hebben een al te mooien glans, dat zijn eigenlijk geen porceleinen tanden meer, het zijn glazen tanden.

De heer Kenswill: Collega Backer Dirks heeft al gezegd wat ik ook had willen zeggen over het bakken van de tanden. Ik zou echter nog iets anders willen vragen. Ik heb een patiënt, die nu twee jaar een volle prothese draagt, en niet alleen de tanden, maar ook de rubber is pikzwart, glanzend zwart. Als ik het wil schoonmaken springt het er af als een laagje glas. Hebben andere collega's dat al eens gezien? Ik nog nooit.

De Voorzitter: Is dat een mannelijke of een vrouwelijke patiënt?

De heer Kenswill: Het is een vrouw.

De Voorzitter: En rookt zij nooit?

De heer Kenswill: Neen.

De heer Becker: Mijnheer de Voorzitter! De heeren Backer Dirks en Kenswill hebben gesproken over de onedele metalen stift die in de solilia tanden zou worden gebakken. De Trey geeft in zijn fabricatieproces aan dat dit niet het geval is, dat een dunne platina huls er in wordt gebakken, waarin de onedele stift geperst wordt en die daarna met een laagje goud wordt overtrokken. Weet de heer Backer Dirks daarvan ook af?

De heer Backer Dirks: Neen, het eenige wat ik wel weet is, dat die tanden merkwaardig vlug naar een magneet toe loopen, en dat is niet bepaald platina-achtig. (Hilariteit.)

De heer J. Sanders Ez.: Is dat een aardigheid?

De heer Backer Dirks: Neen, probeert u het maar eens, als u dat vergulde dingetje er af gehaald hebt.

De heer Rozendaal: Als u den tand midden door breekt, zoodat alleen dat kleine stiftje er is, dat in den tand gesoldeerd zit, wordt dat dan ook aangetrokken?

De heer Backer Dirks: Neen, dat is platina. Het proces berust hierop: Om een platina ringetje, dat aan den eenen kant gespleten is, wordt het porcelein heen gebakken, om zoo veel mogelijk een gelijken uitzettingscoëfficiënt te krijgen en sprongen te vermijden. Daarna wordt bij lagere temperatuur die stift er aan gesoldeerd. Die stiften zijn dus onedel en dat erkent de fabrikant ook ten volle. Zij hebben indertijd een demonstratie proef gegeven om te bewijzen, dat door dat proces minder sprongetjes aanwezig zijn dan in platina-tanden. Die proeven zijn gehouden in verschillende plaatsen, ook in Deventer, en die zijn geslaagd. De crampons werden samengeknepen

met behulp van een paralleltang en met duim en vinger mocht men ze er af drukken. Bij een platinatand vloog hij kapot, maar bij een solilatand mocht dat maar aan enkele collega's gelukken.

De heer **Rozendaal**: Het verkleuren van de prothesen, waarvan de heer **Kenswill** sprak, is mij al meermalen opgevallen. Wanneer ik die dames vroeg: gebruikt u veel fruit, dan was het antwoord altijd: ontzettend veel. Daaruit heb ik geconcludeerd dat de zuren van vruchten invloed hebben op het zwart worden van de prothese.

De **Voorzitter**: Ik dank u voor die opmerking. De chemici in ons midden kunnen misschien een oplossing in die richting vinden.

De heer **Bakker**: Mijnheer de Voorzitter! In mijn omgeving hier wordt opgemerkt, dat dr. **Dentz** al jaren geleden er op gewezen heeft, dat men die verkleuring krijgt bij het gebruik van vruchten en vooral van een eitje 's morgens. Dan treden die eigenaardige zwavelverbindingen op, evenals in het bekende geval van de zilveren lepetjes.

Mej. **Dullemond**: Mijnheer de Voorzitter: Ik weet niet of alle collega's de zoogenaamde biscuit soap kennen. Dat is een heel geschikt artikel voor de patiënten, om de prothese schoon te houden. Het is in den handel.

De **Voorzitter**: Wij zijn zoo langzamerhand wel wat van het eigenlijke onderwerp afgedwaald. Mag ik vragen, of nog iemand het woord verlangt over de lezing van collega **Buisman**? Zoo niet, dan zeg ik hem dank voor zijn interessante voordracht. Ik hoop dat hij zijn onderzoekingen zal voortzetten en dat hij iets zal kunnen vinden om dat leelijke effect van de rubber tusschen de tanden weg te nemen en ons toch te houden aan de bijzondere vormen van de tanden; want als wij uitsluitend met parallele vormen moesten gaan werken, zou dat ook niet mooi zijn. (Applaus.)